

Voorjaarsnota 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leidende principes bij ombuigingen	6
Financieel perspectief	7
Actueel saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	7
Algemene reserve	7
Bestedingsvoorstellen	9
Ambities	16
Financiële uitgangspunten	21
Algemeen	22
Rente	22
Ontwikkeling gemeentefonds	22
Loon- en prijsindexeringen	23
Gemeenschappelijke regelingen	23
Tarieven	24
Overige ontwikkelingen / Risico's	24

Voorwoord

De voorjaarsnota beschrijft de financiële kijk op de komende jaren. De voorjaarsnota is de basis voor de begroting 2025 en de daarin opgenomen financiële inschatting voor de komende jaren. Die inschatting laat zien dat Heusden de komende jaren grote financiële uitdagingen heeft. Om die het hoofd te bieden zijn ombuigingen en bezuinigingen nodig. Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten.

Uitgangspunten voor de komende jaren

- *Verstandig vooruit*
Daarmee bedoelen we dat we niet sneller moeten willen gaan dan kan, dat we nog scherper prioriteiten gaan stellen en dat we stoppen met activiteiten die minder van belang zijn. Daarbij breken we natuurlijk niet af wat goed gaat.
- *Als gemeente zijn we er voor zaken die inwoners en bedrijven niet zelf kunnen regelen*
We willen dat gemeentelijk geld bijdraagt aan zaken of activiteiten die echt nodig zijn. Als gemeente vertrouwen we inwoners en ondernemers. We kunnen hen dus loslaten en hoeven ons niet overal mee bezig te houden. Loslaten betekent zeker niet dat we inwoners of ondernemers laten vallen. We zijn er als zij zaken zelf niet kunnen regelen.
- *Samen trap op, samen trap af*
Dit uitgangspunt gaat over onze samenwerking binnen verschillende gemeenschappelijke regelingen en over de samenwerking met onze maatschappelijke partners. Het geldt dat we als gemeente in deze samenwerkingen steken, stijgt de komende jaren niet of slechts beperkt.
- *Lage lokale lasten*
We gaan de onroerend zaakbelasting de komende jaren niet verhogen. De uitzondering hierop is als we zonder verhoging maatschappelijke voorzieningen niet voldoende meer kunnen betalen.

Ombuigingen en bezuinigen zijn nodig

We verwachten na 2025 in 'de rode cijfers' terecht te komen. We zien grote financiële uitdagingen. Die kunnen we alleen het hoofd bieden door ombuigingen en bezuinigingen.

We zien bijvoorbeeld dat meerdere samenwerkingsverbanden meer geld van ons nodig hebben. Voorbeelden daarvan zijn Baanbrekers, de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant en de GGD Hart voor Brabant. Ook binnen de gemeente Heusden is het beheersen van de kosten een uitdaging. Maar de grote onzekerheid zit vooral aan de opbrengsten kant. Vooral door minder uitkering uit het Gemeentefonds zijn ombuigingen en bezuinigingen noodzakelijk

De ambities in het coalitieprogramma 2022-2026 'Heusden Nu en Straks' blijven leidend. In de Voorjaarsnota geven we aan hoe we hiermee omgaan. Deze financiële uitdagingen gaan we in elk geval niet aan met meer ambtenaren. In overleg met de ambtelijke organisatie is uitbreiding van de organisatie niet aan de orde. De financiële uitdagingen gaan we aan vanuit de uitgangspunten hierboven. Voorbeelden van ambities waar we in ieder geval mee doorgaan zijn de Tuinbouwweg en de Vismarkt. In het kader van de ombuigingen kijken we nog hoe we omgaan met de andere ambities.

Inleiding

Voor u ligt de voorjaarsnota 2024. De voorjaarsnota schetst het financieel perspectief voor de komende begroting en de meerjarenraming. Op basis van de ruimte die het financieel perspectief biedt worden voorstellen gedaan om financiële middelen in te zetten op onderwerpen waar dat wenselijk en/of nodig wordt geacht.

Dit jaar kent de voorjaarsnota een ander karakter. Het financieel perspectief zoals dat nu bekend is, is vanaf 2026 negatief. Alleen het begrotingsjaar 2025 is nog positief. Gezien het financiële perspectief met een negatief saldo vanaf 2026 kunnen we niet al onze ambities verwerken in deze voorjaarsnota. We moeten keuzes maken waarbij we diverse bestedingsvoorstellen tegen elkaar en het financieel meerjarenperspectief afwegen. In deze voorjaarsnota hebben we bestedingsvoorstellen opgenomen waarvan we het noodzakelijk achten om in 2025 in de begroting 2025 te verwerken. Van deze bestedingsvoorstellen is aangegeven wat het effect is op het begrotingssaldo. Daarnaast hebben we ook een overzicht gemaakt van onze 'ambities'. Hiervan is ook het financieel effect aangegeven, mede op basis van uw verzoek, maar deze zijn niet financieel verwerkt wat betekent dat ze vooralsnog niet in de begroting 2025 worden opgenomen.

Als leidende principes hanteren we het credo 'verstandig vooruit'. Daaronder verstaan we ook het behouden van bestaande, zorgvuldig opgebouwde voorzieningen. In de bestedingsvoorstellen die we wel financieel willen verwerken doen we daarom een aantal voorstellen waardoor bestaande voorzieningen in stand worden gehouden. Dit doen we bijvoorbeeld door middelen te reserveren voor het indexeren van het integraal huisvestingsplan voor onderwijs zodat deze kan voldoen aan de VNG-norm. Voor het jongerenwerk willen we in 2025 middelen inzetten om de capaciteit van de jongerenwerkers uit te breiden. We doen dit incidenteel zodat we kunnen zien of de extra capaciteit het gewenste effect teweeg brengt. We behouden daarin de ambitie om de capaciteit structureel te verhogen tenzij blijkt dat dit niet het gewenste effect oplevert.

Ten aanzien van de gemeenschappelijke regelingen (GR-en) heeft u voor de meeste GR-en de zienswijze op de begroting 2025 reeds vastgesteld. Enkele volgen nog. De bijstellingen van de gemeentelijke bijdragen van de diverse GR-en hebben we in het saldo meegenomen. In het verlengde van het leidende principe 'samen trap op, samen trap af' ligt de brief die vanuit de wethouders Financiën van de gemeente Heusden en Dongen is verstuurd naar meerdere GR-en over de financiële onzekerheid bij gemeenten. We willen in samenspraak met de GR bekijken of er mogelijkheden zijn om de financiële impact te beperken. Zo hebben we met Baanbrekers de afspraak om te gaan kijken hoe we de rijksmiddelen voor de inkomensvoorzieningen (de zogenaamde BUIG-middelen) beter kunnen voorspellen.

We staan aan de vooravond van een ombuigingstraject. In dit ombuigingstraject gaan we ook de keuzemogelijkheden en de besparingspotentie bij het bestaande beleid in beeld brengen (de zogenaamde keuzepalets). Door het financiële effect van onze ambities ook in beeld te brengen hebben we een belangrijke stap genomen die nodig is om de totale ombuigingsdoelstelling in beeld te brengen. De begroting 2025 zal hiervoor een belangrijk ijkpunt zijn, maar het uiteindelijke doel is om in de voorjaarsnota 2025 en vervolgens de begroting 2026 de ombuigingsmaatregelen daadwerkelijk te verwerken.

Het plan van aanpak met planning, om tot (scenario's van) ombuigingsmaatregelen te komen, is als bijlage toegevoegd aan het raadsvoorstel. In deze voorjaarsnota schetsen we onze leidende principes dat we als kader gebruiken bij het bepalen van de ombuigingsmaatregelen.

Recent heeft het rijk de [rijksvoorjaarsnota](#) uitgebracht. Hierin is het demissionair kabinet terughoudend met nieuw beleid. Wel is extra geld vrijgemaakt voor afspraken met medeoverheden. Dit is belangrijk voor gemeenten. Bij de ontwikkelingen wordt dit nader toegelicht. Met de rijksvoorjaarsnota kwam ook onverwachts het bericht dat het gemeentefonds in 2025 gekort wordt voor € 675 mln. Dit kan namelijk impact hebben op de snelheid waarmee we ombuigingsmaatregelen moeten uitvoeren. De oorspronkelijke planning gaat uit van een negatief begrotingssaldo vanaf 2026 en derhalve de noodzaak om eerst bij de begroting 2026 de ombuigingsmaatregelen verwerkt te hebben. Met de huidige korting staat ook het saldo voor 2025 onder druk. We houden hier rekening mee door voor het

begrotingsjaar 2025 een saldo over te houden als buffer. Daarmee houden we enige flexibiliteit in onze begroting voor 2025.

Leidende principes bij ombuigingen

Om te komen tot een set van ombuigingsmaatregelen is een afwegingskader nodig waarlangs we de maatregelen leggen en die recht doen aan 'hoe Heusden in de wedstrijd zit'. Waar het plan van aanpak het proces beschrijft om te komen tot een aantal scenario's van ombuigingsmaatregelen, vormen de leidende principes de meetlat waaraan de maatregelen worden getoetst.

1. *Verstandig vooruit*

We willen bestaande, zorgvuldig opgebouwde voorzieningen behouden. Ook gaan we door met plannen maken, waarbij we kijken naar de mogelijkheden en geschikte momenten om deze plannen te realiseren, binnen de financiële werkelijkheid. Onze blik richt zich vooral op ambities mogelijk maken door waar en wanneer het vanuit financiële overwegingen nodig is, te prioriteren, te temporiseren of te faseren. Door kritisch te kijken naar bestaande activiteiten en voorzieningen kan mogelijk ruimte gemaakt worden voor nieuwe plannen. We anticiperen op de financiële onzekerheid door scenario's op te stellen gebaseerd op in hoeverre het Rijk opgelegde kortingen gaat schrappen. Hetgeen het Rijk heeft opgenomen in de mei- of septembercirculaire zal daarbij als minimumscenario gelden. We kunnen echter niet uitsluiten dat een nieuw kabinet maatregelen neemt waardoor het minimumscenario nog lager zal worden.

2. *Overheid voor zaken die inwoners en ondernemers niet zelf kunnen regelen*

De overheid is primair voor het organiseren van zaken en activiteiten die inwoners en ondernemers niet zelf kunnen regelen. Waar en wanneer kunnen we als gemeente een stap terug doen omdat inwoners en ondernemers heel goed in staat zijn om voor zichzelf te zorgen? Anders geformuleerd, bij welke van onze huidige activiteiten kunnen we terugvallen op de zelfredzaamheid van onze inwoners en/of ondernemers? Dit betekent op onderdelen, durven loslaten in vertrouwen, zonder inwoners en ondernemers te laten vallen.

3. *Samen trap op, samen trap af*

In financieel voorspoedige tijden is er ook voor samenwerkingspartners meer ruimte voor activiteiten en nieuwe ontwikkelingen. Logisch dat juist in mindere tijden van het omgekeerde sprake is. Als gemeenten werken we veel samen met andere partijen in gemeenschappelijke regelingen en met maatschappelijke partners om onze doelen en ambities te bereiken. We dragen daar ook financieel aan bij. De totale financiële stroom die vanuit de gemeente richting onze partners gaat is significant. Het vormt een wezenlijk onderdeel van onze financiële huishouding. Vandaar dat we 'samen trap op, samen trap af' als leidend principe hanteren in onze contacten met samenwerkingspartners. Naast de impact op de inhoudelijke activiteiten en ontwikkelingen kijken we hierbij ook naar efficiency en organisatie,

In tijden dat we als gemeenten een stap terug moeten doen, betekent dit ook dat we onze 'GR-en' gaan verzoeken om terughoudend te zijn in nieuw beleid en waar mogelijk een heroverweging van keuzes te maken waardoor de gemeentelijke bijdragen niet of slechts beperkt toenemen.

Afhankelijk van de ontwikkelingen kan het nodig zijn de gemeentelijke bijdragen te laten krimpen, we begrijpen dat dit gevolgen kan hebben voor de dienstverlening.

4. *Lage lokale lasten*

We willen onze lokale lasten laag houden. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing worden kostprijsdekkende tarieven gehanteerd. Ten aanzien van de OZB blijft het uitgangspunt voor deze bestuursperiode, dat we deze alleen verhogen met de inflatiecorrectie. OZB is een belangrijke, door gemeenten beïnvloedbare inkomstenbron. We sluiten een aanpassing daarom niet op voorhand uit, maar zullen dit altijd goed gemotiveerd doen..

Financieel perspectief

Actueel saldo meerjarenbegroting 2025 – 2028

Saldo meerjarenraming 2025-2028 (bedragen * € 1.000)				
	2025	2026	2027	2028
Startsaldo obv begroting 2024	4.845	-2.237	-2.316	-2.316
Structurele doorwerking 2e berap 2023 (2de BW)	758	594	1.917	2.846
Effect 1e berap 2024	93	-47	-43	6
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen jaarschijf 2028				-38
Strategische aankopen voor 2025		-33	-33	-33
Centrale huisvesting jaarschijf 2028				-408
Effect schrappen opschalingkorting + inc. nadeel 2025	-1.300	1.300	1.300	1.300
Subtotaal startsaldo VJN24	4.396	-423	825	1.358
Genomen besluiten met meerjarig effect				
RV Krediet huisvesting SALHA en financiële gevolgen		-90	-45	-45
RV MeerjarenOnderhoudsPlan gemeentelijke gebouwen 2024 - 2028	-9	-7	-5	-18
RV Aanvullend krediet flexwoningen De Hoge Heide Vijmen	-2	-2	-2	-2
RV Uitvoeringskrediet kunstgras sportvelden 2024	5	5	5	5
RV Uitvoeringskrediet verduurzaming sportzaal De Kubus	-18	-18	-18	-18
RV Verhoging budget rekenkamer 2024	-13	-13	-13	-13
RV Klimaatadaptatiestrategie gemeente Heusden 2024	-25	-25	-25	-25
RV Zienswijzeverzoek kaderbrief 2025 Veiligheidsregio	-145	-145	-145	-145
RV Kadernota GGD 2025	-114	-114	-114	-114
RV Kaderbrief 2025 streekarchief Langstraat heusden begroting 2025	-46	-46	-46	-46
RV Uitvoeringskrediet aanpassing Vennezaal	8	8	8	8
RV Uitwerkingskrediet Kasteellaan Oudhesuden	-18	-18	-18	-18
RV Startersleningen	-28	-28	-28	-5
RV Begroting 2025 regio HvB	-13	-13	-13	-13
Subtotaal genomen besluiten met meerjarig effect	-417	-505	-458	-448
Voorstellen / Onderweg				
RV Begroting 2025 Baanbrekers	-1.442	-1.512	-1.563	-1.544
RV Begroting 2025 SALHA	-10	-1	-8	-7
RV Begroting 2025 GGD	-53	-53	-53	-53
RV Begroting 2025 OMWB	-210	-248	-323	-359
RV Voorbereidingskrediet vismarkt	-	-6	-6	-6
RV Uitvoeringskrediet Fietspad Tuinbouwweg	-	-45	-100	-211
Subtotaal voorstellen onderweg	-1.715	-1.865	-2.053	-2.180
Totaal saldo VJN24 voor bestedingsvoorstellen	2.264	-2.794	-1.686	-1.271

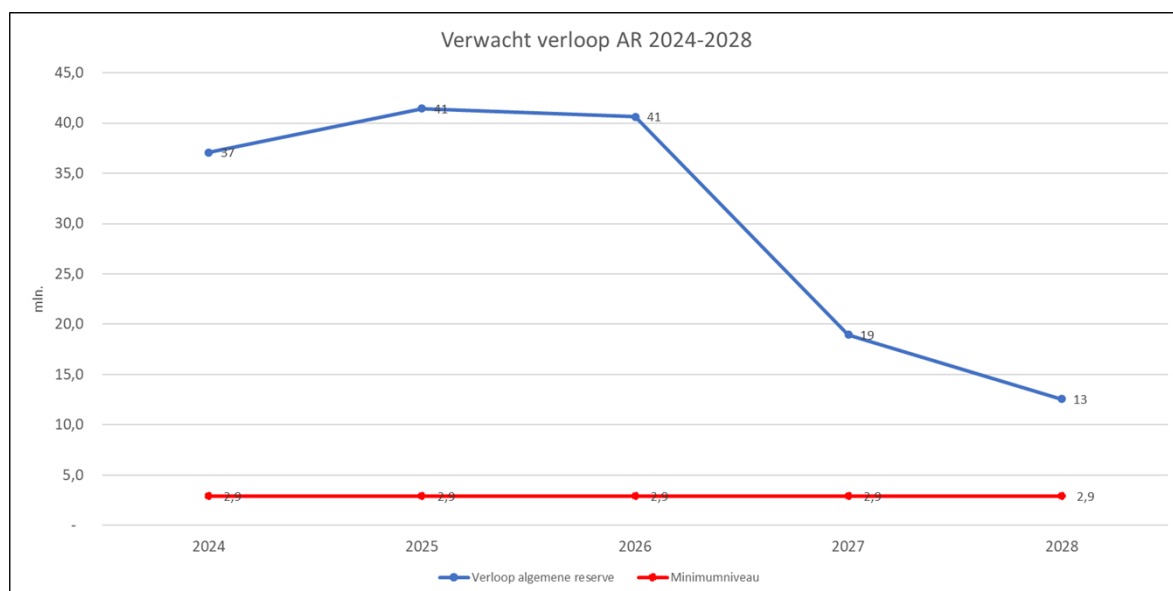
De vastgestelde begroting 2024 liet in de eerste twee jaar van het meerjarenbeeld een positief saldo zien gevolgd door twee jaar met een negatief saldo. De structurele doorwerking van de tweede bestuursrapportage van 2023 zorgde voor een positief meerjarig effect. De uitkomsten van de eerste bestuursrapportage 2024, die gelijktijdig met deze voorjaarsnota ter besluitvorming voorligt, in het onderstaande meerjarenbeeld verwerkt. Daarnaast zijn afzonderlijke raadsbesluiten (c.q. nog te nemen) die een meerjarig effect hebben op het begrotingssaldo meegenomen. Het schrappen van de opschalingkorting hebben we ingeschat en toegevoegd aan het meerjarig perspectief (effect 2025 € - 1,3 mln, vanaf 2026 + € 1,3 mln). In de meicirculaire zal daadwerkelijk blijken wat het effect daarvan is. Onderstaande tabel geeft het actuele begrotingssaldo weer.

Algemene reserve

De beginstand van de Algemene reserve (AR) per 1 januari 2024 is overgenomen uit de jaarrekening 2023. De resultaatbestemming 2023, die na besluitvorming op 2 juli wordt verwerkt, inclusief de onttrekking van de budgetoverhevelingen, is nog niet in het saldo per 1-1-2024 meegenomen. In het

meerjarig verloop vanaf 1-1-2025 zijn deze ontwikkelingen wel meegenomen, onder voorbehoud van de definitieve jaarrekening en de besluitvorming. Verder is in het saldo verwerkt:

- Onttrekking van € 1,9 mln voor het gerealiseerde fietspad Tuinbouwweg;
- Onttrekking van € 0,7 mln voor het onderhoud aan de Schweitzertunnel;
- Onttrekking van € 20,96 mln in 2026 voor het GOL waarvan € 10,96 al eerder beschikbaar is gesteld en € 10 mln vorig jaar in de begroting is opgenomen, maar waar nog een formeel besluit over moet plaatsvinden;
- In 2026 een eenmalige dekking voor inhuur ICT (€ 0,2 mln) ;
- In 2027 onttrekking van € 6 mln voor de centrale huisvesting;
- Voeding door verwachte winstnemingen bouwgrondexploitaties;
- Jaarlijkse onttrekkingen voor duurzaamheidsmaatregelen gemeentelijke gebouwen (totaal € 2,1 mln);
- In deze voorjaarsnota wordt voorgesteld om de volgende bestedingsvoorstellen ten laste te brengen van de AR:
 - Incidentele kosten herinrichting Vismarkt € 377.000;
 - Cyclisch bomenbeheer 2025 t/mt 2027, € 150.000 per jaar. Totaal € 450.000.

Zoals het er nu naar uitziet blijft de reserve dus alle jaren boven het gewenste minimumniveau van € 2,9 (stand jaarrekening 2023). Er is geen rekening gehouden met de geprognosticeerde toekomstige begrotingssaldi. Bij de jaarstukken 2023 wordt een overhevelingsvoorstel gedaan voor Oekraïne-middelen ter hoogte van € 4,8 mln. In 2024 wordt bekeken in hoeverre dit nodig is voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Het is mogelijk dat daarbij in 2024 nog een substantieel bedrag zal vrijvallen. Daar is in het geschetste verloop van de AR nog geen rekening gehouden.

Het minimumniveau van de AR is afhankelijk van het benodigde weerstandsvermogen en wordt jaarlijks bijgesteld bij de begroting en de jaarrekening. Dit kan dus fluctueren. Daarbij zal een toename van de risico's en dus het benodigde weerstandsvermogen in de begroting of jaarrekening leiden tot een hoger gewenst minimumniveau.

Bestedingsvoorstellen

Hier wordt aangegeven welke bestedingsvoorstellen we voorstellen om te verwerken in de begroting 2025. Per voorstel wordt het effect ten opzichte van het begrotingssaldo aangegeven. Waar het gaat om kredieten of waar eventueel dekking tegenover staat wordt dat tekstueel toegelicht.

#	Bestedingsvoorstellen (bedragen * € 1.000)	Meerjarig financieel effect			
		2025	2026	2027	2028
1	Uitvoering(krediet) Herinrichting Vismarkt	-377	-17	-17	-17
	Op 16 januari 2024 heeft het college besloten om uitvoering te geven aan de volgende fase voor de herinrichting van de Vismarkt Heusden Vesting. Onderdeel van dit besluit was het opstellen van een schetsontwerp en een kostenraming, die het Programma van Eisen vormen voor de technische uitwerking om te komen tot de werkelijke herinrichting. Ook is besloten om akkoord te gaan met het inhuren van bureaus voor begeleiding van het participatieproces en om deel te nemen aan het ontwerpteam. De uitwerking van bovenstaande resulteert in een besluit dat zal worden gebruikt voor een voorbereidingskrediet en uitvoeringskrediet. De intentie is om een voorbereidingskrediet (schetsontwerp tm aanbesteding) aan te vragen voor de behandeling van de voorjaarsnota en een uitvoeringskrediet van € 667.000 (excl. Btw) (herinrichting Vismarkt incl. verleggen kabels en leidingen, archeologie e.d.). Het voorstel voor het voorbereidingskrediet behandelt u op 18 juni. Omdat het gaat om een herinrichting is een inschatting gemaakt welke kosten activeerbaar zijn en welke kosten dit niet zijn. Deze laatste komen direct ten laste van de exploitatie en zijn ingeschat op +/- € 377.000. Het voorstel is om de incidentele kosten te dekken uit de AR. De te activeren kosten zijn ingeschat op € 290.000. De structurele lasten hebben dan alleen betrekking op de rentelasten van de investering. De afschrijvingslasten worden gedekt uit de bestemmingsreserve Kapitaallasten.				
2	Indexering VNG-norm IHP Onderwijs	-240	-240	-240	-240
	In februari 2022 is de Verordening voorzieningen huisvesting Onderwijs gemeente Heusden 2022 vastgesteld. Deze verordening bepaalt het prijspeil van de nieuwbouwnorm. Jaarlijks wordt de nieuwbouwnorm zoals vastgesteld door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) geïndexeerd naar een actueel prijsniveau. De indexering vindt plaats om de opgenomen normbedragen overeen te laten komen met de actuele ontwikkelingen in de markt. De kosten voor de vaste voet van een investering zijn gestegen met ongeveer € 180.000. De kosten per m2 bruto vloeroppervlak dat nodig is zijn gestegen met € 307 per m2. De kosten voor voortgezet onderwijs per m2 zijn gestegen met € 393 per m2. De kosten van de vaste voet voor voortgezet onderwijs zijn gestegen met ongeveer € 160.000. Gebaseerd op de voorgenomen investeringen in de komende 20 jaar en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten dan moet er rekening gehouden worden met een structurele verhoging van € 240.000.				
3	MFA Kasteellaan	-225	-22	-27	-24
	Vanuit de voorbereidende fase is er een definitief schetsontwerp van de buitenruimte opgesteld en een definitieve huisvestingsopgave inclusief een vlekkenplan van het nieuwe gebouw. Deze ontwerpen zijn tot stand gekomen met en door de inwoners uit Oudheusden en de partijen die we in de nieuwe MFA willen gaan huisvesten. Op 2 april jongstleden heeft u een uitwerkingskrediet beschikbaar gesteld om te komen tot een gebiedsontwikkeling aan de Kasteellaan in Oudheusden, inclusief een nieuw te bouwen multifunctionele accommodatie (MFA). Vooruitlopend op de uitkomsten van het uitwerkingskrediet is er bij deze voorjaarsnota een inschatting gemaakt van de totale kosten voor de uitvoering. Deze bedragen zijn nog indicatief. De definitieve raming is afhankelijk van de uiteindelijke deelnemende partijen / ruimtebehoefte. De gesprekken hierover lopen momenteel nog. De volgende componenten vormen onderdeel van de raming: • Sloopkosten bibliotheek (incidenteel) € 225.000 in 2025 • Investerings MFA € 8.227.000 in 2025 • Investerings buitenruimte € 1.560.000 in 2025 en 2026 • Huuropbrengsten € 410.000 vanaf 2027 • Subsidiering maatschappelijke organisaties in MFA – PM vanaf 2027 • Kapitaallasten buitenruimte (2026: € 21.500, 2027 e.v. ca € 93.800) • Kapitaallasten MFA (ca € 343.000 vanaf 2027) In de exploitatielasten is ook uitgegaan van huuropbrengsten vanaf 2027. Dit is een inschatting op basis van kostprijsdekkende huur. Hierbij is echter nog geen rekening gehouden met hogere kosten als de kostprijsdekkende huur voor de maatschappelijke organisaties te hoog blijkt. Momenteel vinden hier nog gesprekken plaats met de mogelijke huurders.				
4	Jongerenwerk	-212			

	In 2022 is in de voorjaarsnota een voorstel ingediend voor het ophogen van de capaciteit voor het jongerenwerk in de gemeente van 1,5 naar 3,2 fte. Dit sloot aan bij het voornemen uit het coalitieakkoord en was op dat moment noodzakelijk in verband met de toenemende overlast. Besloten is toen de formatie voor twee jaar uit te breiden om te monitoren welk verschil dit zou maken. Nu, twee jaar later, zien we dat de extra capaciteit een groot verschil heeft gemaakt. Het jongerenwerk is erin geslaagd een band op te bouwen met jongeren door de hele gemeente. De doelgroep van het jongerenwerk is uitgebreid met onder andere jonge mantelzorgers, eenzame jongeren, bovenbouw basisschool en specifiek meidenwerk. En het is gelukt om invulling te geven aan de brede opdracht van het jongerenwerk: 1) Vergroten van mentaal welbevinden onder jongeren; 2) Vergroten van veiligheid van jongeren en in buurten: online en fysiek; 3) Perspectief bieden en daaraan werken; 4) Versterken van inclusieve samenleving door te investeren in sociale binding. Navraag bij gemeenten in de omgeving leert dat de meeste gemeenten ongeveer 1 fte jongerenwerk per 10.000 inwoners beschikbaar hebben. Wanneer we structureel uitbreiden naar 3,2 fte jongerenwerk, is dat dus nog beperkt voor een gemeente met de omvang van Heusden. De huidige inzet van jongerenwerk biedt een onmisbare preventieve basis voor de jongeren in onze gemeente. Het is een belangrijke samenwerkingspartner voor onderwijs en bijvoorbeeld het Jeugd- en Gezinsteam. Vanwege de expertise, maar ook het vertrouwen en de band die jongerenwerkers hebben met jongeren. Als de aanvullende capaciteit niet wordt voortgezet betekent dat een groot risico voor deze preventieve basis, omdat zij hun taak dan veel minder goed kunnen uitvoeren en niet langer in staat zullen zijn om de band die is opgebouwd met jongeren in verschillende kernen te behouden. Met de toenemende signalen over mentale problemen en grensoverschrijdend gedrag van jongeren, zal dat waarschijnlijk leiden tot meer problemen en meer individuele hulpvragen. Uiteindelijk leidt dat niet alleen tot minder kansen voor deze jongeren, maar ook tot hogere zorgkosten. Het gaat om structurele middelen voor 1,7 fte jongerenwerk. Hiermee wordt de uitbreiding van 1,5 naar 3,2 fte structureel. In 2025 nemen we de middelen hiervoor incidenteel op zodat bekeken kan worden of het beoogde effect bereikt wordt. Het structureel invullen van de formatie hebben we echter nog steeds als ambitie. De middelen hiervoor worden toegevoegd aan de subsidie voor het Wijk en Welzijn Team (WWT). Contour de Twern zal de middelen besteden aan salariskosten en overhead, conform de standaard subsidieafspraken met hen.
5	Stijging tarieven hulp bij huishouden -200 -200 Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor de inkoop van hulp bij het huishouden vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015). De afgelopen jaren zijn de lonen binnen de CAO Verpleeg-, Verzorgingshuizen, Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg (VVT) flink gestegen. Dit betekent dat de tarieven fors zijn gestegen in 2024 en de verwachting is dat er stijgingen blijven komen in 2025 en verder. We zijn verplicht om binnen hulp bij het huishouden met een reëel tarief te komen volgens de AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur). Over het tarief van 2024 heeft u op 19 december 2023 een besluit genomen. Hierop volgend heeft Berenschot een kostprijsonderzoek uitgevoerd en de uitkomsten van dit onderzoek zijn meegenomen in de gevraagde middeleninzet. Voor 2025 wordt er opnieuw aanbesteed. De voorbereidingen lopen hiervoor op dit moment. De verwachting is dat jaarlijks de tarieven voor hulp bij het huishouden blijven stijgen gelijk aan de verhogingen binnen de CAO VVT. De middelen voor 2025 zijn berekend aan de hand van de uitkomsten van het kostprijsonderzoek. Hierin zijn eventuele ontwikkelingen binnen de CAO VVT voor 2025 nog niet meegenomen. In de opbouw van de middelen is een onderscheid gemaakt in twee varianten. Dit betekent dus dat er een minimale en maximale variant is (let wel zonder ontwikkelingen cao VVT, dus het kan nog verder oplopen). In de voorjaarsnota 2024 is de minimumvariant meegenomen. In de onderliggende berekening zijn we uitgegaan van de op 22 april 2024 bekende gegevens (toewijzingen) en gaan we uit van een benutting van de toewijzingen van 91%. Dit is gebaseerd op de uitnutting over voorgaande jaren. Minimale variant: Gebaseerd op een gedifferentieerd tarief voor aanbieders met medewerkers in loondienst en aanbieders die werken met ZZP'ers. Het PGB tarief is berekend op een gemiddeld tarief van de twee soorten aanbieders – 20%. Voor de minimale variant komen we uit op een tekort van naar verwachting €200.000. Maximale variant: Hierbij is rekening gehouden met dat alle zorgaanbieders het hoogste tarief gaan krijgen, doordat de differentiatie niet mogelijk is. Daarbij is ook een hoger PGB tarief aangehouden, omdat het middelen van

	het tarief dan niet meer opgaat. Dit tarief is dan ook -20% genomen. Voor de maximale variant komen we dan uit op een tekort van € 665.000. Het voornemen is om in 2026 de eigen bijdrage terug in te voeren. Hiervoor is een wetsvoorstel in voorbereiding. Of dit daadwerkelijk in 2026 zal plaatsvinden, is nog niet bekend. Het invoeren van de eigen bijdrage kan een afname van het aantal toekenningen hulp bij het huishouden betekenen. Als deze er niet komt, blijft er een tekort bestaan. Deze zal ook minimaal het bedrag zijn van 2025, met daar ook nog bovenop de mogelijke CAO verhoging(en). Vanwege de wetwijziging is de verwachte bijstelling alleen voor 2025 en 2026 verwerkt.				
6	Contour de Twern	-180	-180	-180	-180
	Contour de Twern krijgt van de gemeente een subsidie voor een aantal basistaken met de kansen bestaanszekerheid, gelijke kansen en veiligheid. Contour de Twern heeft aangegeven een fout te hebben gemaakt in hun begroting. Contour de Twern heeft namelijk de GALA middelen die ze vorig jaar hebben ontvangen meegerekend als regulier budget en een deel van de indexering was niet verwerkt. Door deze fouten komt Contour de Twern ongeveer € 180.000 structureel tekort. We vinden het echter dat Contour de Twern hun huidige werkzaamheden blijft uitvoeren. We willen daarom het structurele tekort aanvullen.				
7	Cyclisch boombeheer	-150	-150	-150	0
	We hebben op 27 februari 2024 besloten om de bomen op gemeentegrond systematisch te gaan inspecteren en snoeien. Door gebrek aan middelen en expertise is in het verleden achterstallige snoei van de bomen ontstaan. In 2020 is gestart met het in kaart brengen van alle bomen (soort, locatie, conditie, leeftijd, hoogte etc.) en is een eerste veiligheidssnoei (slechte bomen gekapt en dood hout gesnoeid) uitgevoerd. Inspecties gebeuren nu wijk voor wijk en naast veiligheid wordt daarbij ook de benodigde snoei voor bijvoorbeeld verkeer en duurzame groei van de bomen beoordeeld. Elke wijk komt zo eens in de 5 jaar aan de beurt. Een deel van de snoei van de bomen wordt uitgevoerd door de buitendienst. Bomen die te hoog zijn voor de buitendienst worden uitbesteed. Na de inspectie in de eerste wijk is besloten om daar niet de volledige door de groenaannemer geadviseerde snoei uit te voeren. De kosten daarvan zouden uitkomen op grofweg € 300.000. Hiervoor waren geen middelen beschikbaar maar er is bij de eerste bestuursrapportage 2023 alsnog besloten om hiervoor een incidenteel bedrag van € 150.000 beschikbaar te stellen. Daarmee zou het mogelijk zijn om het minimaal noodzakelijke te kunnen doen. Verder zou dan aan de hand van de resultaten van de aanbesteding en de snoeiwerkzaamheden vanuit de praktijk worden beoordeeld welke financiële gevolgen het cyclisch bomenbeheer voor de toekomst heeft. Voor 2024 is dit incidenteel meegenomen in de eerste bestuursrapportage 2024. De snoei is noodzakelijk voor het veilig en duurzaam in stand houden van ons gemeentelijke bomenbestand. Bepaalde categorieën van snoei uitsluiten is onverstandig. Nu duurzaam snoeien voorkomt problemen en extra investeringen in de toekomst. Als we voor de andere wijken besluiten niet ook dezelfde snoeibeurt aan de bomen te geven, zou daarmee de snoei in elke wijk op een andere wijze worden uitgevoerd. Met de snoei in de eerste wijk in 2023 is er voldoende ervaring opgedaan en inzicht gekregen in het benodigde jaarlijkse onderhoudsbudget. Dit budget is nog niet opgenomen in de meerjarenbegroting van 2024-2027. In het voorstel van 27 februari is aangegeven dat de structureel benodigde middelen worden meegenomen in de afweging bij de voorjaarsnota. We stellen voor om voor het wegwerken van de achterstanden in de jaren 2024 tot en met 2027 de middelen beschikbaar te stellen (per jaar € 150.000) en te dekken uit de AR (totaal € 450.000). Daarna wordt bekeken wat structureel nog nodig is voor het veilig en duurzaam in stand houden van het gemeentelijke bomenbestand.				
8	Aanpassing inrichting binnenruimte Caleidoscoop	-130			
	Caleidoscoop is een multifunctionele accommodatie (MFA) met daarin een wijkcentrum, buurthuis, basisschool, kinderopvang en aanverwante maatschappelijke initiatieven. Caleidoscoop is gevestigd in de wijk Vliedberg. Dit is een wijk met ca. 4.500 inwoners, overwegend in de sociale huursfeer. Vliedberg is een wijk met specifieke maatschappelijke en sociale uitdagingen. Een goed functionerende MFA zou bij kunnen dragen aan de maatschappelijke en sociale vragen die in deze wijk spelen. We zijn dit jaar begonnen om strategisch beleid uit te werken. Een van de onderdelen van het nieuwe beleid is hoe om te gaan met een MFA. Hierbij is onder andere in kaart gebracht welke factoren aanwezig moeten zijn om een succes te maken van een MFA. Gelijkheid, synergie en goede spelregels zijn hierin belangrijke termen. Op 10 november 2022 is een motie aangenomen om te onderzoeken hoe buurthuizen kunnen gaan fungeren als ontmoetingsruimte voor alle leeftijdsgroepen. Caleidoscoop wordt door de gemeente gehuurd van Woonveste. Constructieve aanpassingen behoeven toestemming van de verhuurder. Daardoor is het zaak om Woonveste in een vroeg stadium te betrekken bij deze case. Gezien de problematiek in de wijk en rondom de Caleidoscoop is het zeker op deze locatie wenselijk te onderzoeken hoe Caleidoscoop anders ingericht kan worden. Momenteel is de MFA naar binnen gericht				

	en sluit zij onvoldoende aan bij de wensen en behoeften vanuit de wijk. Een andere inrichting met een meer naar buitengerichte uitstraling in combinatie met samenhang tussen de verschillende gebruikers kan bijdragen aan de specifieke behoefte vanuit deze wijk. Hiermee wordt Caleidoscoop meer zichtbaar in de wijk waardoor de sociale positionering en inspelen op de wijkgerichte vraagstukken verbeteren. Het hoofddoel is dat de iedere inwonersgroep van Vliedberg zich herkent en thuis voelt in Caleidoscoop. In het afgelopen jaar hebben ook verschillende gesprekken plaats gevonden met medewerkers van ContourdeTwern. Ook van die kant wordt onderkend dat de positionering en 'vindbaarheid van de verschillende functies en met name de inloop voor verbetering vatbaar is. Om beter om te gaan met het huidige pand en de gebruikers dient budget te worden gereserveerd voor de volgende onderdelen: • Onderzoek en tekeningen: er dient een bureau ingeschakeld te worden om te onderzoeken welke inrichting op zowel fysiek als organisatorisch passend is bij een goed werkend MFA en specifiek een MFA in deze wijk met sociale uitdagingen. • Aanpassingen pand en buitenruimte: een meer naar buiten gerichte MFA heeft een aantal (beperkte) ingrepen aan het pand en de daarvoor liggende buitenruimte tot gevolg • Inrichting: om te kunnen voldoen aan een goed werkende MFA dient ook de huidige inrichting deels aangepast te worden • Organisatiestructuur: alleen fysieke aanpassingen zijn niet afdoende om een MFA goed te laten functioneren. Gebruikersstructuur, huishoudelijk reglement en spelregels dienen (her-)schreven te worden. Een exacte kostenraming voor bovenstaande is momenteel nog niet mogelijk. Echter is de wens om een andere vorm van de MFA te onderzoeken en uit te werken er wel. Dit is de reden om bovenstaande plannen kenbaar te maken en daarmee een post te reserveren om dit te kunnen verwezenlijken. Het opgenomen bedrag is een grove schatting, gebaseerd op kerngetallen en verwachting van de uitkomst van het rapport.				
9	Elektrische veiligheid installaties gemeentelijke gebouwen	-75			
	Als eigenaar of gebruiker van elektrische installaties moet de gemeente Heusden ervoor zorgen dat deze installaties veilig zijn. Daarbij speelt mee dat een aantal van deze elektrische installaties zich in de openbare ruimte bevinden en de gemeente derhalve in haar publieke rol op de toestand van deze installaties kan worden aangesproken. Als werkgever van personeel dat werkzaamheden uitvoert met elektrische risico's, moet de gemeente ervoor zorgen dat deze werkzaamheden veilig worden uitgevoerd. Daartoe moet het een beleid voeren, ten uitvoering waarvan bij de verdeling van taken en verantwoordelijkheden rekening is gehouden met de vaardigheden van betreffend medewerkers. Om invulling te geven aan de zorgplicht die de gemeente heeft ten aanzien van de veiligheid van elektrische installaties voert de gemeente een beleid met de volgende uitgangspunten: • Installaties moeten voldoen aan NEN 1010; • Nieuwe installaties en/of wijzigingen aan bestaande installaties moeten voor ingebruikname worden geïnspecteerd; • Bestaande installaties moeten periodiek worden geïnspecteerd; • Nieuwe installaties en wijzigingen en/of wijzigingen aan bestaande installaties moeten worden opgeleverd met een revisietekeningenpakket en alle relevante bedienings- en onderhoudsvoorschriften. • Van elke elektrische installatie moeten bijgewerkte installatieschema's en -tekeningen, blokschema's en een indeling van de eindgroepen beschikbaar zijn. • Onderdeel van de standaardbedrijfsvoering is een overzicht van de installaties waarop de standaardbedrijfsvoering van toepassing is waarbij is aangegeven onder de verantwoordelijkheid van welke afdeling de bedrijfsvoering van de elektrische installatie gevoerd wordt. Om de basis op orde te krijgen in het kader van Elektrische Veiligheid en om te voldoen aan bovengenoemde zorgplicht ten aanzien van de gemeentelijke gebouwen is een eenmalige bedrag nodig van € 75.000.				
10	Implementatie handboek technische installaties openbare ruimte	-51			
	Naast de veilige omgang met technische installaties in de gemeentelijke gebouwen, geldt dit ook voor de technische installaties in de openbare ruimte (openbare verlichting en evenementkasten). Voor de technische installaties zoals eigen elektriciteitsnetten t.b.v. de openbare verlichting en evenementenkasten is in kaart gebracht wat nodig is om hier juist mee om te gaan. Voor de eigen elektriciteitsnetten ten behoeven van de openbare verlichting en de evenementenkasten zijn in de begroting geen gelden opgenomen. Deze werkzaamheden zijn niet geïmplementeerd in de huidige werkprocessen. Beheergegevens zijn niet aanwezig. Om over te kunnen gaan tot inspectie is het				

	noodzakelijk om alles in kaart te brengen en te digitaliseren. Daarna kan een 0 meting worden gedaan. De kosten voor het in kaart brengen van de gegevens en de 0 meting worden geschat € 31.000. Hierbij is uitgegaan van 31 eigen kasten met daarachter de eigen netten. De inschatting is dat voor voorbereiding en implementatie een bedrag van € 20.000 nodig is. Als werkgever en eigenaar zijn we verantwoordelijk voor de elektrische installaties waar werknemers en externen aan werken en die bovendien vaak aanwezig zijn in de openbare ruimte. Om hier invulling aan te kunnen geven is binnen de gemeente een handboek vastgesteld hoe hiermee om moet worden gegaan. De eerste stap is het uit laten voeren van een nulmeting. In totaal wordt hiervoor € 51.000 nodig geacht.				
11	Budget haalbaarheidsonderzoeken IHP Onderwijs	-30			
	In februari 2022 is het huidige IHP geactualiseerd. Voor 2024 staat er een nieuwe actualisatie op de planning. In dit IHP zijn diverse uitvoeringsmaatregelen opgenomen voor de toekomst van de Heusdense Onderwijshuisvesting. Deze maatregelen worden uitgevoerd d.m.v. een begroot krediet, dat vervolgens dienst doet als taakstellend budget. Met voortschrijdend inzicht blijkt echter dat een operationeel budget nodig is, om in enkele situaties de voorbereidende onderzoeken te kunnen bekostigen, zodat we als gemeente onze verantwoordelijkheden kunnen nakomen. Voor enkele maatregelen dient er een haalbaarheidsonderzoek of actualisatie van een haalbaarheidsonderzoek plaats te vinden, alvorens de uit te voeren maatregel vorm gegeven kan worden. De verwachting is dat een eenmalige opname van €30.000,- voldoende dekking zou moeten zijn voor beschreven werkzaamheden tijdens de looptijd van het IHP tot en met 31 december 2026. In de aanloop naar de uitvoering van geplande werkzaamheden dient op voorhand de haalbaarheid in kaart gebracht te worden van de werkzaamheden. Dit betekent dat in deze onderzoeken de noodzakelijke werkzaamheden vaststellen, alvorens in een opdrachtomschrijving het bouwheerschap bij een schoolbestuur wordt gelegd met een voorbereidingskrediet. Deze onderzoeken, onder regie van de gemeente, vallen niet onder een bouwvoorbereidingskrediet.				
12	Viering 80 jaar vrijheid	-30			
	Op 4 november 2024 herdenken we dat 80 jaar geleden onze gemeente werd bevrijd. Dit is een historisch moment dat gepaard ging met veel pijn en verlies. Het is van essentieel belang om dit te herdenken en te vieren om te laten zien dat de gemeente Heusden de waarde van vrijheid waardeert en niet is vergeten. Door het bijzondere karakter van 80 jaar vrijheid, waarbij we breder willen kijken dan alleen onze bevrijding in 1944, wordt voorgesteld om dit jubileum op passende wijze te herdenken en te vieren. Zeker aangezien een volgende viering niet eerder dan over tien jaar wordt verwacht. Voor dit project is geen budget opgenomen in de begroting, echter als we willen handelen naar 'dat we nooit vergeten' is dit wel noodzakelijk. In tegenstelling tot 75 jaar bevrijding, willen we het tijdspad van de daadwerkelijke bevrijdingsperiode in onze gemeente volgen. De bevrijding in november '44 was voor velen in onze huidige gemeente een zware periode, met de Stadhuisramp in Heusden en zware vernietigingen in Drunen en Vlijmen als grootste rampen. De term 'bevrijd maar niet verblijd', wordt nu nog steeds gehanteerd. Om deze periode te eren en herdenken wat dit voor onze inwoners heeft betekend wordt voorgesteld om hetzelfde tijdspad te volgen en gedurende zeven maanden, van 1 november 2024 tot en met 5 mei 2025, verschillende activiteiten te faciliteren, verspreid over de diverse kernen. Beginnend met enkele activiteiten rondom de daadwerkelijke bevrijdingsdatum (4 november), gevolgd door minimaal één activiteit per maand tot en met 5 mei 2025. Omdat het de periode betreft van 1 november 2024 t/m 5 mei 2025, zal de begrotingsvraag niet verder rijken dan dit tijdsbestek. Voor 2024 wordt getracht dit op te vangen in het representatiebudget. Indien dit niet toereikend is zal dit bij de bestuursrapportage gemeld worden. Het projectplan en de benodigde investering handelen om een tijdelijke financiële vraag. Er is een inschatting gemaakt van de verwachte kosten, maar het zal sterk afhankelijk zijn van de begrotingsvragen bij de verschillende instanties die bij de viering betrokken worden. De inschatting is nu dat € 30.000 benodigd zal zijn in 2025.				
13	Buitengymzaal	0	-23	-23	-23
	Samen met Scala wordt de mogelijkheid voor het plaatsen van een buitengymzaal onderzocht. Hier geven vakdocenten het volledige gymcurriculum het gehele jaar door buiten. Zowel Scala als gemeente zijn enthousiast over het project, waarmee het ook een krapte in beschikbaarheid van locaties voor gymmen verhelpt. Op deze locatie worden daarnaast ook waterberging, vergroening, spelen en ontmoeten geïntegreerd. Zo wordt het zowel voor de leerlingen als voor de buurtbewoners een fijne				

	locatie om te sporten, spelen, bewegen en ontmoeten. Op een later moment komen we met specifieke informatie over locatie, ontwerp en kosten. We zitten nog aan het begin van het traject, dat naar verwachting in mei 2025 is afgerond. Een eerste kostenraming komt uit op €500.000. Tenminste €100.000 is beschikbaar uit reeds bestaande budgetten: aanleg kunstgrasveld, bewegen en ontmoeten, vergroenen schoolpleinen, aanleg wadi. Er wordt nu uitgegaan van een investering van € 400.000 met bijbehorende kapitaallasten die hierboven zijn opgenomen.				
14	Tegelwerk perrons Die Heygrave		-3	-3	-3
	In de begroting van is een bedrag van € 100.000 (exclusief BTW) opgenomen voor het vervangen/herstel van de tegelvloer bij het doelgroepenbad. Aan deze vloer zijn al jaren problemen met de hechting van het tegelwerk, waardoor er regelmatig tegels loskomen. Bij de begroting 2024 is aangegeven dat de haalbaarheid van de vervanging van het tegelwerk bij alle perronvloeren verder wordt onderzocht. De aanleiding hiervan is niet alleen de problemen met loskomende tegels bij het doelgroepenbad, maar ook de huidige technische staat van het tegelwerk rondom het wedstrijd- en instructiebad. Door het intensieve gebruik en de schoonmaak is het tegelwerk op de perrons te glad geworden en doen er zich regelmatig glij-incidenten voor waardoor er veiligheidsrisico's ontstaan voor de zwembadbezoekers. Om de vloeren te voorzien van de gewenste stroefheid wordt nu jaarlijks een oppervlakte behandeling uitgevoerd aan het tegelwerk. Deze behandeling is van tijdelijke aard en moet dus elk jaar opnieuw worden gedaan en is geen wenselijke situatie voor het sportbedrijf. Tevens ontstaan er door het gebruik en de schoonmaak aan het tegelwerk op te de perrons bij het wedstrijd- en het instructiebad, steeds vaker beschadigingen waardoor er scherpe randen ontstaan aan het tegelwerk en er een risico is op incidenten zijn met snijwonden aan blote voeten van de zwembadbezoekers. Inmiddels is hierop ingespeeld en zijn er incidentele reparaties uitgevoerd om deze risico's te verkleinen. Om het gebruik van het zwembad voor onze bezoekers veilig te houden en voor het behoud van de technische kwaliteit wordt een aanpak met grootonderhoud aan het tegelwerk van de perrons als noodzakelijk gezien. De kosten voor het vervangen van het tegelwerk van alle perronvloeren en de aanvullende wensen van het sportbedrijf (inclusief bij het doelgroepenbad) worden ingeschat op totaal € 340.000 inclusief advieskosten. In het huidige onderhoudsplan van het zwembad is eerder een bedrag van € 120.000 voor het vervangen van het tegelwerk van de perronvloeren opgenomen en in de huidige begroting is voor het vervangen van de tegelvloer rondom het doelgroepenbad een bedrag van € 100.000 opgenomen. Voor het uitvoeren van het onderzoek en het opstellen van een technische omschrijving is reeds een bedrag van ca. € 20.000 besteed aan advieskosten (die onderdeel uitmaken van de totale € 320.000). Dit resteert dat er nog aanvullende middelen van € 100.000 gevraagd worden om de vervanging van het tegelwerk van de perrons rondom van het wedstrijd-, het instructie en het doelgroepenbad en de aanvullende wensen van sportbedrijf in 2025 te kunnen realiseren.				
15	Investerings buitensportaccommodaties		-3	-4	-7
	Er is een jaarlijks investeringsvolume beschikbaar voor renovatiewerkzaamheden op de sportcomplexen in onze gemeente. Afgelopen jaren is dit voor verschillende renovaties ingezet zoals renovaties van natuurgras voetbalvelden, asfalt handbalveld bij Avanti en kantplanken voor de kunstgrasvelden. De komende jaren is het nodig om een aantal noodzakelijke renovaties uit te voeren om de buitensportaccommodaties op peil te houden. Dit zijn in willekeurige volgorde o.a. een voetbalveld bij VV Haarsteeg renoveren inclusief een gedeelte van de beregning, renoveren van het hoofdveld bij Vlijmense Boys, het hoofdveld bij VV Nieuwkuijk, trainingsstroken bij RKDVC, het asfalt handbalveld bij SC Elshout en vernieuwen van de belijning van de atletiekbaan bij DAK. Afgelopen jaar was er € 75.000 beschikbaar voor de renovaties. De prijzen zijn afgelopen jaren fors gestegen voor dergelijke renovatiewerkzaamheden. Ter illustratie kost een grondige renovatie van één natuurgras voetbalveld inclusief een gedeelte van de beregning ca. € 75.000. Om de komende jaren de voorzieningen op peil te houden is het voorstel om het budget structureel te verhogen. Er is jaarlijks een investeringsbedrag van € 75.000 opgenomen in de begroting met de bijbehorende kapitaallasten. Onderstaande opsomming geeft de extra middelen aan (boven op het reeds bestaande investeringsbedrag van € 75.000) om de renovaties de komende jaren uit te kunnen voeren. • 2025: Bijveld 1 VV Haarsteeg en asfaltveld SC Elshout € 60.000 • 2026: Hoofdveld Vlijmense Boys en belijning DAK € 15.000 • 2027: Hoofdveld VV Nieuwkuijk en trainingsstroken RKDVC € 50.000 De bijbehorende kapitaallasten komen ten laste van de exploitatie.				
16	Nat strooien	0	0	0	0
	De buitendienst strooit al jaren met droog zout. In verband met een efficiëntere wijze van zout strooien en daarmee ook bedrijfsvoering wil de BD overgaan van droog strooien naar nat strooien. Wat met deze				

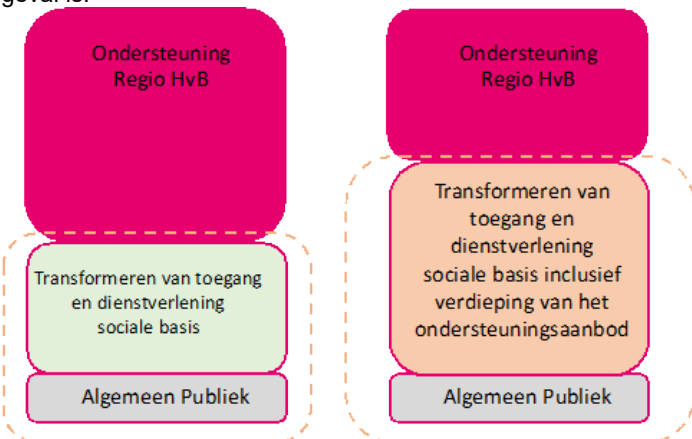
	overgang wordt bereikt is minder zout verbruik, minder milieuschade, minder overuren aangezien al eerder, tijdens of kort voor/na kantooruren, gestrooid kan worden. Er zal sprake zijn van een eenmalige investering waarvan de lasten naar verwachting weg zullen vallen tegen een besparing op de kosten. In de eenmalige investering de kosten voor de koop en plaatsing van een silo voor de opslag van pekelwater, pompen en stabiel maken van de ondergrond. Daarnaast zullen enkele strooiers gereed moeten worden gemaakt voor nat strooien. Voorbereidingen zijn bij de recente aanschaf van nieuwe strooiers gedaan. De jaarlijkse exploitatiekosten zijn afhankelijk van de te hanteren afschrijvingstermijnen. Zoals aangegeven wordt verwacht dat deze kosten worden gedekt voor het mindere zoutverbruik en de lagere overuren vergoeding.
--	--

Samengevat leiden de bestedingsvoorstellen hierboven tot het volgende meerjarig begrotingssaldo. Eerst ziet u de gecompriemde tabel van het begrotingssaldo voor de bestedingsvoorstellen. Dan volgt de tabel met het begrotingssaldo waarin bestedingsvoorstellen zijn verwerkt:

Saldi meerjarenraming 2025-2028 (bedragen * € 1.000)				
	2025	2026	2027	2028
Subtotaal startsaldo VJN24	4.396	-423	825	1.358
Subtotaal genomen besluiten met meerjarig effect	-417	-505	-458	-448
Subtotaal voorstellen onderweg	-1.715	-1.865	-2.053	-2.180
Totaal saldo VJN24 voor bestedingsvoorstellen	2.264	-2.794	-1.686	-1.271
	-69	-67	-65	
Bestedingsvoorstellen VJN 2024	2025	2026	2027	2028
Uitvoering herinrichting Vismarkt (inc. & kap. Lasten investering)*	-377	-17	-17	-17
IHP-indexering VNG-norm	-240	-240	-240	-240
MFA Kasteellaan	-225	-22	-27	-24
Jongerenwerk (subsidie CdT)	-212			
Stijging tarieven Hulp bij Huishouden	-200	-200	-	-
Contour de Twern	-180	-180	-180	-180
Cyclisch boombeheer*	-150	-150	-150	-
Aanpassing inrichting binnenruimte Caleidoscoop	-130	-	-	-
Elektrische veiligheid gemeentelijke gebouwen	-75	-	-	-
Implementatie bedrijfsdocument technische installatie openbare ruimte	-51	-	-	-
Budget haalbaarheidsonderzoeken tbv het IHP Onderwijs	-30	-	-	-
Viering 80 jaar vrijheid	-30	-	-	-
Buitengymzaal	-	-23	-23	-23
Tegelwerk perrons Die Heygrave	-	-3	-3	-3
Investering buitensportaccommodaties	-	-3	-4	-7
Nat strooien	0	0	0	0
Subtotaal bestedingsvoorstellen verwerkt in VJN24	-1.900	-838	-644	-495
*Ten laste van AR				
Uitvoering herinrichting Vismarkt (inc. lasten)	377			
Cyclisch boombeheer	150	150	150	
Subtotaal dekking AR	527	150	150	-
Begrotingssaldo na verwerking bestedingsvoorstellen	891	-3.483	-2.180	-1.766

Ambities

In de voorbereiding van de voorjaarsnota hebben we diverse ambities afgewogen. Daarvan hebben we er een aantal als bestedingsvoorstel opgenomen (zie hoofdstuk Bestedingsvoorstellen). We hebben echter meer ambities alleen hebben we nu de keuze gemaakt om, gezien het financieel perspectief, deze niet financieel in de voorjaarsnota te verwerken. Daarmee worden deze ambities dus vooralsnog niet meegenomen bij het opstellen van de begroting 2025. Afhankelijk van de financiële ontwikkelingen en het proces van de ombuigingen komen deze op een later moment nog aan de orde. Hieronder staan onze ambities met daarbij de financiële impact.

#		2025	2026	2027	2028
1	Doorontwikkeling toegang en sociale basis	-255	-155	-55	-45
	Landelijke en regionale ontwikkelingen hebben impact op de visie en werkwijze van het aanbod van de toegangen en sociale basis. Zo heeft de inkoop van Wmo begeleiding en beschermd wonen in de regio Hart van Brabant (implementatie vanaf 1-1-2023) tot doel een transformatie in het sociaal domein te bewerkstelligen. Daarnaast wordt vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) de beweging naar de voorkant (richting preventie) ingezet. Om de beweging van zorg naar preventie (een ontwikkeling binnen het IZA) te kunnen maken betekent dit dat er meer en/of andere voorzieningen nodig zijn binnen de sociale basis. Deze ontwikkelingen waren nog niet voorzien in het coalitieprogramma. De ontwikkelingen moeten ervoor zorgen dat de zorg nabij en toekomstbestendiger (financieel haalbaar) te organiseren is. Hierbij hoort een verschuiving van de specialistische ondersteuning naar de ondersteuning en doorontwikkeling vanuit de toegang en sociale basis (zie hieronder). Het uitgangspunt is hierbij normaliseren. De afgelopen tijd is er in het voorliggend veld al ingezet op het verstevigen en uitbreiden van het collectief preventieve aanbod om instroom in zorg en Wmo uit te stellen of te voorkomen. Nu komt daar vanuit de regio HvB en IZA de opdracht bij om ook een verschuiving van aanbod te creëren en de dienstverlening in de sociale basis verder door te ontwikkelen. Dit betekent een grotere rol voor de gemeente dan nu het geval is. In de regio Hart van Brabant onderzoekt men in 2024 welke regionale samenwerking mogelijk en nodig is om de transformatie van de toegang en sociale basis door te kunnen maken. De kosten voor het onderzoek in 2024 worden betaald uit het budget voor het programmteam van de inkoop. Eind 2024 moet een implementatieplan gereed zijn. De kosten die gemoeid gaan met de implementatie en bijbehorende transformatie zullen lokaal gedekt moeten worden. Om de transformatie te kunnen maken van de huidige inzet in de toegang en het sociaal domein naar de beoogde dienstverlening is een investering nodig. Wat duidelijk is, is dat de gemeente een grotere rol zal krijgen in het bieden van ondersteuning vanuit de toegang en sociale basis. Om hier invulling aan te kunnen geven zijn extra middelen nodig. Het plan voor de transformatie wordt in 2024 opgesteld. Daardoor kan op dit moment alleen een inschatting gemaakt worden van de benodigde middeleninzet. Het gaat hier om een structurele uitbereiding van dienstverlening binnen de sociale basis. Het budget voor deze uitbreiding zal nodig blijven. Het gevraagde budget is ingeschat op basis van een uitbreiding van de uren inzet op het gebied van wmo en sociale basis met ongeveer 3 fte en een uitvoeringsbudget van € 100.000. Tijdelijk is daarnaast een investering in scholing denkbaar om de transformatie te kunnen uitvoeren. Als de transformatie is doorlopen, zou dit tot een verlaging van kosten op bijvoorbeeld de geïndiceerde Wmo moeten leiden. De omvang van de besparing zal oplopen. Vanaf de start kunnen collectieve interventies ingekocht / aangeboden worden. Door collectief aanbod kunnen enerzijds meerdere inwoners in				

hetzelfde programma ondersteund worden en elkaar ondersteunen, anderzijds kan hiermee een verwijzing naar geïndiceerde zorg voorkomen worden. Als de verwijzingen naar geïndiceerde wmo zorg afnemen betekent dit een directe besparing op de wmo.					
€	2025	2026	2027	2028	
Uitvoeringsbudget transformatie toegang en sociale basis	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
Formatie (3 fte, schaal 9)	€ 255.000	€ 255.000	€ 255.000	€ 255.000	
Besparing wmo	- € 100.000	- € 200.000	- € 300.000	- € 400.000	

2	Mobiliteit organisatie (vervoerskosten)	-215	-215	-215	-215
Het afgelopen jaren zijn de kosten in levensonderhoud gestegen. De benzineprijzen en de prijzen voor openbaar vervoer zijn gestegen. De roep uit de organisatie om te kijken naar de huidige woon-werkverkeervergoeding was er al maar is door de stijging van de kosten in het levensonderhoud luider. Daarnaast is er krapte op de arbeidsmarkt. Als gemeente kan je op een aantal onderdelen onderscheidend zijn aan de buurgemeenten. De mogelijkheden rondom woon-werkverkeer is hier één van. De vergoedingen rondom de reisdreigingen zijn nooit geïndexeerd en daardoor niet meer passend bij de huidige situatie, en zeker niet om onderscheidend te zijn als aantrekkelijke werkgever. Dit geeft aanleiding om deze vergoedingen opnieuw onder de loep te nemen. De wens van de organisatie en het Lokaal overleg is om een aantrekkelijke werkgever te zijn die meebeweegt op de actualiteiten. Er wordt een structureel bedrag gevraagd van €215.000,- . Het budget wordt ingezet om medewerkers meer te verstrekken rondom reisdreigingen. Dit kunnen meer/hogere vergoedingen zijn (bijv. het verhogen van de woon-werkverkeervergoeding) of meer mogelijkheden (bijv. elektrische dienstfietsen / dienstauto's, leasefiets of fietsenstalling). Er kunnen keuzes gemaakt worden in wat er gewijzigd gaat worden en de extra kosten die dit met zich meebrengt.					
3	Strategisch huisvestingsbeleid	-180	-180	-180	-180
De gemeente Heusden bezit veel vastgoed. Het gaat om tientallen panden, ca 600ha agrarische grond die verpacht wordt, sportlocaties die in gebruik worden gegeven bij verenigingen en bijzondere locaties zoals de haven in Heusden. Het is belangrijk dat we rekening houden met de maatschappelijke betekenis van veel van deze locaties, zodat we onze maatschappelijke doelstellingen kunnen realiseren. Belangrijk hierbij is dat we er vervolgens (kosten)effectief mee omgaan en goede contractuele afspraken maken met onze gebruikers. In februari 2022 heeft de rekenkamer van de gemeente Heusden haar onderzoek gepresenteerd naar de mate waarin de Raad haar kaderstellende en controlerende taak kan uitvoeren op het gebied van maatschappelijk vastgoed. In het rapport wordt in overweging gegeven ons meer te richten op de tactisch-strategische aansturing van de vastgoedportefeuille. Dit nieuw beleid is in voorbereiding wat gekoppeld zal worden aan een voorstel voor middelen en formatie. Naar aanleiding van het vaststellen van het strategisch vastgoedbeleid zal volgen wat de benodigde inzet zal zijn binnen de organisatie om dit beleid uit te kunnen voeren. Deze tekst is dus vooruitlopend op het strategisch vastgoedbeleid wat nog in de raad behandeld zal worden. Het huidige bedrag is gebaseerd op 2 fte.					
4	Aanjager Jongerenparticipatie	-42	-42	-42	-42
Jongeren betrekken bij de besluiten die invloed hebben op hun toekomst en voor hen relevante onderwerpen; meer betrekken en horen door de gemeente. Kloof tussen leefwereld van gemeente en jongeren te verkleinen en het welzijn van jongeren te vergroten. Jongerenparticipatie vraagt om een integrale samenwerking tussen jongere, jongerenwerk, school, gemeente en andere organisaties. Daarvoor willen we een aanjager inzetten voor minimaal 20 uur per week.					
5	Uitvoeringsplan Sport- en beweegvisie	-25	-25	-25	-25
Vanaf eind 2024 gaan we met een nog vast te stellen uitvoeringsplan concreet aan de slag met de Sport- en beweegvisie. Veel ligt al vast in bestaande budgetten, maar voor enkele onderwerpen wordt een beperkt budget aangevraagd. - Schoolzwemvangnet: In verband met veiligheid willen we dat alle kinderen die van de basisschool komen tenminste hun diploma A van het zwemABC behaald hebben. Benodigd budget is naar verwachting: €4.000 per jaar. Ontvangen extra inkomsten omdat ouders wel zelf moeten betalen (of Leergeld). - Seniorenledensubsidie: We willen sportverenigingen verleiden om specifiek aanbod voor senioren te ontwikkelen en deze groep langer in beweging/gebonden aan de vereniging te houden. Daarvoor wordt seniorenledensubsidie voorgesteld, voor leden vanaf 60 jaar. Dit volgens dezelfde wijze als we nu jeugdledensubsidie hebben. In 2024 geldt een bedrag van €10,26 per jeugdlid. Benodigd budget: €15.000 (bij huidige aantal leden).					

	- Sjors Sportief voor alle leeftijden: Sjors Sportief is nu een succesvol middel om de jongste jeugd aan het sporten te krijgen. Dit willen we ook inzetten voor andere leeftijdsgroepen. Verwachte jaarlijkse kosten: €5.000. - IJsbanen: Afgelopen winter hebben we een pilot gedraaid in Drunen en Haarsteeg met geld vanuit speeltuinenonderhoud. Graag zetten we deze pilots om in structureel aanbod. Concreet betekent dit dat de gemeente Heusden in Drunen, via een aannemer, zorg draagt voor het onder water zetten van een veld. In Haarsteeg doen vrijwilligers dit en vergoedt de gemeente de stroomkosten. Belangrijke voorwaarden van de ijsbanen is dat zijn openbaar toegankelijk zijn en er geen entree wordt gevraagd. Verwachte jaarlijkse kosten: €1.250.				
6	Brede regeling combinatiefuncties	-22	-38	-46	-46
	De financiering van de brede regeling combinatiefuncties (oa cultuurcoaches, buurtsportcoaches) loopt sinds 2023 via de brede SPUK. De nieuwe regeling van het Rijk gaf aanleiding om de verschillende constructies die wij in Heusden hadden meer gelijk te trekken en te formaliseren. De co-financieringsvoorwaarde voor de regeling is blijven bestaan. Dit houdt in dat wij een vast bedrag (40%) via de brede SPUK ontvangen en hier nog 60% cofinanciering tegenover moeten zetten. In de jaarlijkse begroting wordt ons deel geïndexeerd, terwijl de uitkering uit de SPUK op hetzelfde peil blijft. We willen het volledige bedrag vanuit de SPUK inzetten, waarbij we het ontbreken van de indexatie corrigeren. Daarnaast vallen de kosten voor de cultuurcoaches iets hoger uit dan vooraf berekend. Dit willen we ook corrigeren.				
7	Initiatieven energie- en warmtetransitie	-2	-2	-2	-2
	De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de gemeente een belangrijke rol heeft in de energie- en warmte transitie. Hiervoor zijn meerdere ontwikkelingen in gang gezet waarover de raad eerder geïnformeerd is. Concreet wordt hierbij gedacht aan: - Warmte voorziening Vliedberg (IOK ondertekend op 30 augustus 2023, na collegebesluit en RIB op 29 augustus 2023 Zaak 1468414: Opstellen voorstel voor besluitvorming gemeentebestuur (heusden.nl)) - Warmte voorziening Heusden Vesting (volgend op motie Warmte made in Heusden Zaak 1490193: Amendementen en moties gemeenteraad behandelen (heusden.nl)) - Zonnepark Bakkersdam (opdracht gestart in februari 2023, voortgang besproken tijdens thema-avond 23 januari 2024) Voor deze drie ontwikkelingen geldt dat, na bestuurlijke besluitvorming, dat verwacht wordt dat in 2025 concrete stappen gezet kunnen gaan worden. Deze zullen dan ook een financiële vertaling moeten gaan krijgen. Hierbij is er nog geen zicht op mogelijke subsidies of andere middelen die vanuit de Rijksoverheid beschikbaar gesteld worden. Waar het gaat over personele inzet zal dit uit de Cdoke middelen gefinancierd worden. Voor ontwikkel- en uitvoeringskosten kan een beroep gedaan worden op de gemeente begroting. Aangezien alleen voor Bakkersdam een indicatie te geven is van de financiële impact is deze hier opgevoerd. Voor de overigen geldt nog een PM. Voor Bakkersdam wordt uitgegaan van een investering van circa € 300.000 wat leidt tot een rentelast van circa € 2.400 jaarlijks.				
8	Jongerenwerk		-212	-212	-212
	Onder de verwerkte bestedingsvoorstellen is het Jongerenwerk incidenteel voor 2025 opgenomen. Het structureel invullen blijven we echter als ambitie houden. Daarom wordt het structurele effect ook hier opgenomen.				
9	Ontwikkeling sportpark De Hoge Heide		-141	-252	-239
	In 2020 hebben verenigingen en ondernemers op het sportpark De Hoge Heide in Vlijmen een intentieovereenkomst gesloten waarmee zij hun intentie uitspreken om dat sportpark te verbeteren. Zij waren en zijn van mening dat door een andere plaatsing van functies in het gebied en toevoeging van nieuwe functies veel winst te behalen is. Tijdens dat proces bleek dat de gemeente uiteraard een grote rol heeft en dat men een behoefte had aan middelen voor het proces. Het college heeft toen besloten het initiatief te ondersteunen. Dat beperkte zich aanvankelijk tot een verkenning van de mogelijkheden en bedreigingen, het college heeft nog niet toegezegd mee te willen werken aan een grootschalige herstructurering. Ook is het opgenomen in het coalitieprogramma: "We pakken onze rol bij de planvorming rondom sportpark De Hoge Heide in Vlijmen en park De Schroef in Drunen. In de planvorming wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de ontmoetingsfunctie. Op basis van de plannen worden verdere keuzes gemaakt". Adviesbureau Sport&Ruimte heeft aan de hand van gesprekken met alle belanghebbenden een visie opgesteld aan de hand waarvan het sportpark toekomstbestendig ingericht kan worden en bestaande uitdagingen het hoofd kunnen worden geboden. Denk daarbij aan: - Voldoende ruimte voor de gebruikers, met ruimte voor groei; - Duurzamere sportaccommodaties; - Toevoeging van verblijfsruimte en groen in de openbare ruimte; - Een sterkere verbinding van het sportpark met de woonwijk en de dijk; - Vermindering van verkeersoverlast in de omliggende wijk en een veilige route naar de sportaccommodatie.				

Bovenstaande is ook met de raad gedeeld in de thema-avond van 29 augustus 2023. Vindt het plan geen doorgang, en worden de genoemde zaken daarmee niet opgepakt, dan blijven er dus uitdagingen bestaan en bestaat het risico dat sommige gebruikers van het sportpark in de toekomst tegen beperkingen aanloopt. De visie zoals opgesteld door Sport&Ruimte kon rekenen op enthousiaste reacties op zowel het sportpark als daarbuiten en binnen de verschillende beleidsvelden in het gemeentehuis. Het draagt bij aan de doelen van verschillende beleidsstukken en het coalitieprogramma (sport, groen, bewegen & ontmoeten, verkeer, parkeren).

Om de verbetering/herinrichting van het sportpark mogelijk te maken wordt er gevraagd om een investeringskrediet. Daarnaast zijn er in 2027 eenmalige lasten door het vervroegd afschrijven van tennisbanen. Het plan zal in fases uitgevoerd worden verspreid over 2025 tot en met 2027. Met de opgenomen middelen zijn er mogelijkheden voor vernieuwing en verplaatsing van sportaccommodaties, een nieuwe parkeervoorziening, een parkzone en een beweegpark.

Om de verbetering/herinrichting van het sportpark mogelijk te maken wordt er gevraagd om een investeringskrediet. Daarnaast zijn er in 2027 eenmalige lasten door het vervroegd afschrijven van tennisbanen. Het plan zal in fases uitgevoerd worden verspreid over 2025 tot en met 2027. Met de opgenomen middelen zijn er mogelijkheden voor vernieuwing en verplaatsing van sportaccommodaties, een nieuwe parkeervoorziening, een parkzone en een beweegpark.

€	2025	2026	2027	2028
<i>omschrijving</i>				
Desinvestering/exploitatiekosten			94.680	
Investing	2.489.775	287.700	2.480.500	2.229.950
Kapitaallasten		141.000	157.550	284.630
Vrijval kapitaallasten tennisbanen				-11.985
Huuropbrengst tennis				-34.000

De basis voor bovenstaande raming is de raming zoals die opgesteld is door adviesbureau Sport&Ruimte. Die raming is vervolgens beoordeeld door de ambtelijke organisatie. Een en ander is aannemelijk. Door het afschrijven van de boekwaardes van een aantal tennisbanen, vallen er jaarlijks kapitaallasten vrij ter grootte van € 11.985.

De huuropbrengsten waren in de raming van Sport&Ruimte niet meegenomen. Voor de meeste gebruikers geldt dan ook dat de ruimte en dus de huur niet verandert. In het geval van de tennisbanen geldt echter dat daar kostendekkende huur tegenover staat. Per saldo valt deze investering dus in de praktijk weg. De huurinkomsten zijn een doorlopende inkomst en lopen derhalve door tot na 2028. De kapitaallasten lopen na de 3 jaar ook door oplopend in 2029 naar € 414.000. Het tennispaviljoen wordt door de tennisvereniging betaald en is derhalve niet in de investering meegenomen (behalve de bijdrage aan het kleedkamergedeelte).

Voor de planning van de werkzaamheden is in eerste instantie uitgegaan van de planning zoals het bureau die ook opgesteld had. Die planning was echter vrij optimistisch voor sommige zaken en is deze inmiddels wat achterhaald. Allereerst geldt dat in 2024 nog niet gestart worden met alle voorbereidende en uitvoerende stappen. Eerst moet het project behandeld worden in het kader van de Voorjaarsnota en de meerjarenbegroting. Verder is het zo dat voorbereidende stappen veel tijd kosten, zoals het opstellen van programma's van eisen voor gebouwen, vergunningprocedures, etc. Met de versnelde komst van de padelbanen en een tijdelijk tennispaviljoen ligt een snelle transformatie van dat terrein niet voor de hand. Pas na die stap kan de nieuwe parkeerplaats aangelegd worden.

De andere spreiding van werkzaamheden heeft tot gevolg dat de kosten meer gespreid worden. De risico's voor de gemeentelijke begroting worden daarmee kleiner. Nadeel is wel dat de gebruikers van het sportpark langer moeten wachten op enkele maatregelen dan aanvankelijk verwacht. Nogmaals, dit is ook ten gevolge van een meer realistische planning voor de verschillende stappen.

De totale benodigde investering over meerdere jaren is € 7.488.000. De kapitaallasten in 2028 zijn € 228.630. Er is nog een incidentele last a.g.v de afboeking van boekwaarden van tennisbanen van € 94.680. Tegenover de kapitaallasten staan de voordelen als gevolg van de vrijval van kapitaallasten van de tennisbanen (€ 11.985) en de huuropbrengsten van de tennisvereniging (€ 34.000). In het effect op de exploitatielasten is dit gesaldeerd.

	<i>Eigen bijdrage</i> Verder geldt dat er tot op heden nog geen bijdrage gevraagd is aan de gebruikers van het park zelf. Zij hebben een stichting opgericht. Analooq aan de herinrichting van sportpark De Schroef in Drunen is het voorstelbaar dat de stichting om een bijdrage gevraagd wordt. Daarbij is het wel logisch om dan alleen voor algemene zaken een bijdrage te vragen. Dus niet voor voorzieningen die een individuele gebruiker van dienst zijn. Voorbeeld: de kleedkamers van een vereniging zijn alleen van nut voor die vereniging (behoudens nevengebruik door derden), dus is het niet logisch om de stichting te vragen daaraan bij te dragen.				
10	MFA Elshout		-114	-113	-113
	Het dorps huis in Elshout ('t Rad) is zowel economisch als technisch afgeschreven en aan vervanging toe. Daarom is nu een haalbaarheidsonderzoek gestart. Dit haalbaarheidsonderzoek moet verder afgerond worden en dan kunnen diverse scenario's verder worden uitgewerkt. Vervolgens gaan we met de raad de keuze voor het scenario delen en motiveren waarom dit scenario nu passend is. Daarna wordt het scenario verder uitgewerkt en een programma van eisen opgesteld. Het Programma van Eisen voorziet in overzicht gebruikers, noodzakelijk aantal m2 BVO en beschrijft de mogelijkheden voor dubbelgebruik. Voor het jaar 2024 zijn nog onderzoekskosten als het opstellen van een PvE noodzakelijk. Voor 2025 kan de aanbesteding worden uitgezet. Het verdient aanbeveling om alle demografische ontwikkelingen in de gemeente mee te nemen alvorens een keuze te maken voor een scenario. Kosten hieronder zijn eenmalige kosten voor nieuwbouw. Onderhoudskosten (elektriciteit, MJOP) zijn nog niet meegenomen. Deze moeten nog inzichtelijk worden gemaakt en zijn nu nog niet bekend. De variant die hier als ambitie is meegenomen betreft het zogenaamde Dorps huis Plus die een investering vergt € 3.207.000.				
11	Uitvoering Kennedybrug	PM	PM	PM	PM
	In het coalitieprogramma is opgenomen dat we in de komende periode we aan de slag gaan met de uitvoering van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) volgens het opgestelde uitvoeringsprogramma. Hierbij betrekken we ook een oplossing van de verkeerssituatie voor de Kennedybrug. Na aanleiding hiervan, maar ook na meerdere signalen vanuit de omgeving en de raad, is de wens de verkeerssituatie te bekijken en op zoek te gaan mogelijke oplossingen om deze situatie te verbeteren, dit door middel van een verkenning. Op 7 mei jl. hebben we een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de verkenning van € 75.000. In de begroting 2024 heeft u een bedrag hiervoor beschikbaar gesteld van € 200.000. Mogelijk dat dit bedrag later nog nodig is indien verdere voorbereidingen noodzakelijk zijn. De werkelijke uitvoering zal daarna volgen aan de hand van een uitvoeringskrediet (2026) waarvoor een afzonderlijk voorstel zal worden voorgelegd. Momenteel is dit echter nog een PM-post.				
12	Initiatief dorps huis D'n Bork	PM	PM	PM	PM
	Cafe Zaal D'n Bork in Nieuwkuijk staat te koop. Een groot aantal verenigingen en instellingen maakt van deze accommodatie gebruik en dreigt daardoor dakloos te worden. Met De Ster die deels plaatsmaakt voor woningbouw, de huidige bezetting van Het Patronaat en het Stuurhuis en een kerk die pas in de verdere toekomst vrijkomt voor mogelijk cultureel gebruik, liggen de alternatieven niet voor het oprapen. De huidige eigenaren van D'n Bork hebben zich bereid verklaard de accommodatie langjarig te verhuren aan een beheersstichting i.o. Op basis van een daartoe opgesteld businessplan heeft deze beheersstichting i.o. becijferd dat voor een sluitende exploitatie een jaarlijks gemeentelijk subsidiebedrag van € 60.000 nodig is. Verder vraagt men een lening van € 100.000 ten behoeve van aanpassing en verduurzaming van de accommodatie op langere termijn. De beheersstichting i.o. refereert hierbij aan eerder genomen besluiten ten aanzien van Dorps huis Herpt en De Steeg en het coalitieprogramma waarin wordt gesproken over voldoende buurthuisfunctie in iedere kern. In gesprekken met de beheersstichting i.o. zijn suggesties gedaan op gebied van samenwerking en een wat meer commerciële insteek die ertoe bij moeten dragen dat het exploitatietekort wordt verminderd. De omvang van de middeleninzet zal mede afhankelijk zijn van de mate waarin de gedane suggesties richting beheersstichting i.o. hun vertaalslag krijgen. Vooralsnog heeft dit slechts geresulteerd in een verlaging van de gevraagde exploitatiesubsidie met € 15.000. De initiatiefnemers vragen om structurele gemeentelijke ondersteuning. Op basis van een vastgesteld huisvestingsbeleid kunnen opties als een eenmalige financiële ondersteuning, centralisatie met de functies van Stuurhuis en Patronaat en verwerving van D'n Bork als gemeentelijk vastgoed ook een rol spelen. Daar moeten dan tegenprestaties in het kader van het sociaal domein tegenover staan analoog aan de wijze waarop dat bij De Steeg is gebeurd. Vooralsnog gaan we uit van een P.M. post.				
13	Dorps huis Herpt	PM	PM	PM	PM
	Door middel van een subsidiebeschikking van 9 februari 2021 is aan de Stichting Dorps huis Herpt een eenmalig subsidiebedrag toegekend van € 250.000. Dit bedrag is bedoeld voor de aankoop en verbouwing van de voormalige kerk in Herpt ter realisering van het project Dorps huis Herpt 2.0. De aankoop van de voormalige kerk heeft inmiddels plaatsgevonden. In vervolg daarop zijn door de stichting plannen ontwikkeld voor de transformatie van de kerk tot Dorps huis 2.0.				

	Tijdens de coronaperiode heeft deze planvorming stilgelegen, waardoor aanzienlijke vertraging is ontstaan. In vervolg daarop is de stichting geconfronteerd met hoge inflatie en daarmee gepaard gaande explosieve stijging van bouwprizen. Eind 2023 is door de stichting aangegeven dat de kerk deels bruikbaar is als dorps huis, maar dat het de stichting ontbreekt aan voldoende middelen om tot de beoogde volwaardige transformatie te komen. De stichting heeft daarom gevraagd om aanvullende gemeentelijke middelen ter grootte van € 330.000. Gevraagd wordt om een eenmalig bedrag van ruim € 300.000. Op dit moment is nog niet in te schatten in hoeverre dit reëel is en in welke mate er sprake kan zijn van opbrengsten via woningbouw. Vooralsnog wordt volstaan met een P.M. post. Ten behoeve van de voortgang van de transformatie zou een eventueel bedrag al in de loop van 2024 beschikbaar moeten komen.
--	--

Een totaal overzicht van de fin. effecten staat hieronder:

Ambities	2025	2026	2027	2028
Doorontwikkeling toegang en sociale basis (3 fte incl. besparing)	-255	-155	-55	45
Mobiliteit organisatie (vervoerskosten personeel)	-215	-215	-215	-215
Strategisch huisvestingsbeleid (2fte)	-180	-180	-180	-180
Aanjager jongerenparticipatie	-42	-42	-42	-42
Uitvoeringsplan Sport- en beweegvisie	-25	-25	-25	-25
Brede regeling combinatiefuncties	-22	-38	-47	-46
initiatieven energie- en warmtetransitie: Bakkersdam	-2	-2	-2	-2
Jongerenwerk (subsidie CdT)		-212	-212	-212
Ontwikkeling sportpark De Hoge Heide	-	-141	-252	-239
MFA Elshout	-	-114	-113	-113
Uitvoering Kennedybrug	pm	pm	pm	pm
Dorps huis Herpt	pm	pm	pm	pm
Initiatief dorps huis D'n Bork	pm	pm	pm	pm
Subtotaal	-741	-1.124	-1.143	-1.029

Financiële uitgangspunten

Het doel van de voorjaarsnota is om, naast een actueel financieel perspectief, de uitgangspunten voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 vast te stellen. Hieronder gaan we in op deze financiële uitgangspunten.

Algemeen

De primaire begroting 2024 liet voor de jaren 2024 en 2025 een positief begrotingssaldo zien. Vanaf 2026 is het begrotingssaldo echter negatief. Het effect van de eerste bestuursrapportage 2024 is meerjarig positief. Met het positieve jaarrekeningresultaat van 2023 is de AR verder toegenomen. Het uitgangspunt blijft om een goede verhouding te laten bestaan tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit, waar de AR een onderdeel van vormt. Na bestemming van het jaarrekeningresultaat is de AR € 41,5 miljoen groot. Het gewenste minimumniveau van de AR bij de jaarrekening 2023 is € 2,9 miljoen. De AR biedt daarmee ruimte om incidentele effecten op te kunnen vangen. Er staan enkele forse investeringen op de planning waarvoor dekking uit de AR is voorzien. Structurele effecten zullen in het meerjarenperspectief verwerkt moeten worden.

Rente

De doorberekende rente (ook wel de omslagrente of interne rekenrente genoemd) mag maximaal 0,5% afwijken van de berekende gemiddelde rentedruk. Deze wordt berekend op basis van het werkelijke rentepercentage dat voor de aangetrokken leningen wordt betaald. Bij het opstellen van de begroting 2025 wordt voor de herfinanciering of het aantrekken van nieuwe leningen, opnieuw een inschatting gemaakt. Afhankelijk daarvan zal mogelijk de interne rekenrente worden aangepast. Vooralsnog is de rekenrente in deze voorjaarsnota gelijk gehouden aan de rekenrente in de begroting 2024 (0,8%). De kapitaalmarkt is op dit moment rustig en de actuele rentepercentages schommelen rond de 3%. Bij de eerste bestuursrapportage 2024 wordt hier een uitgebreidere toelichting op gegeven.

In de notitie Rente 2023 wordt het beleid voor grondexploitaties gewijzigd ten opzichte van de tot 2024 geldende uitgangspunten. Tot en met 2024 was ten aanzien van de grondexploitaties het alleen toegestaan om rente toe te rekenen aan BIE-complexen (Bouwgrond in exploitatie) gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Dat percentage werd bepaald door het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente (of het rentepercentage van de direct aan de grondexploitatie gerelateerde financiering in het geval van projectfinanciering). Vanaf 2025 wordt de grondexploitatie gelijk behandeld als de overige boekwaarden omdat er alleen sprake is van integrale financiering en géén projectfinanciering.

Ontwikkeling gemeentefonds

Het demissionaire kabinet heeft in de rijksvoorjaarsnota een aantal punten met betrekking tot het gemeentefonds opgenomen. Puntsgewijs opgenoemd zijn dit:

- *De oploep van de opschalingskorting van € 675 miljoen wordt structureel geschrapt.*
Deze was tijdelijk bevroren en zou vanaf 2026 weer toegepast worden. Het schrappen hiervan betekent dus een lagere korting van het gemeentefonds vanaf 2026, wat voor ons een voordeel is..
- *Rechtvaardige risicoverdeling WMO door heldere afspraken over objectieve indexering en aparte fondsvorming.*
Omdat de ontwikkeling van de zorgkosten mede door de vergrijzing sneller toeneemt dan de indexeringsystematiek van het gemeentefonds, wordt hiervoor een aparte index voor ontwikkeld.
- *Indexering zorgkosten: € 75 miljoen in 2026 oplopend tot € 300 miljoen in 2029.*
Het demissionair kabinet heeft deze middelen op een zogenaamde Aanvullende post gezet. Dit betekent dat deze middelen nog niet zijn toegevoegd aan het gemeentefonds. Dit is in afwachting van een aparte index (zie ook het punt hiervoor).
- *Een opschoonactie voor specifieke uitkeringen.*
Specifieke uitkeringen vragen een aparte verantwoording en het is vaak een tijdelijke

financiering. Dit zorgt bij gemeenten voor een verantwoordingslast en gezien de tijdelijkheid leidt het niet tot een structurele verbetering van de gemeentelijke inkomsten. Het rijk gaat de specifieke uitkeringen beoordelen om te kijken of dit verbeterd kan worden.

Het demissionair kabinet heeft hier echter wel een prijs tegenovergesteld en dat is dat in 2025 het gemeentefonds eenmalig € 675 miljoen lager wordt vastgesteld. Dit effect zal, samen met andere ontwikkelingen, zichtbaar worden in de meicirculaire 2024. Op het positieve saldo van 2025 zal dit echter wel een fors negatief effect hebben. Omdat het Rijk de nieuwe financieringssystematiek op basis van het BBP al per 2024 gaat invoeren (en ook het negatieve effect daarvan incidenteel compenseert) is het ook de vraag in hoeverre dit voldoende zal zijn om de loon- en prijsstijging op te vangen. Het in deze voorjaarsnota geschetste financieel perspectief zal nog worden aangevuld met de uitkomsten van de meicirculaire gemeentefonds. Deze verschijnt na het versturen van deze voorjaarsnota aan u. De uitkomsten zullen via een aparte raadsinformatiebrief voorafgaand aan de raadsvergadering op 2 juli aan u worden toegezonden. Met de uitkomsten is de basis voor de begroting 2025 bekend

Loon- en prijsindexeringen

We waren gewend om de loon- en prijsindexeringen te baseren op de informatie uit de meicirculaire. Deze verschijnt eind mei, na toezending van de voorjaarsnota. In 2023 hebben we, in afwijking van de reguliere werkwijze en vanwege de forse loon- en prijsstijgingen, een inschatting gemaakt van de groei van de algemene uitkering op basis van de rijksvoorjaarsnota en een inschatting van de ontwikkeling van de lasten. Zoals het er nu naar uitziet, worden er in 2024 geen exorbitante stijgingen verwacht. We hanteren daarom weer de reguliere werkwijze.

Het rijk stelt de loon- en prijsontwikkeling neerwaarts bij ten opzichte van de miljoenennota 2024 cf CEP 2024¹. Aan de inkomstenkant zal bij de meicirculaire 2024 duidelijk worden wat dit voor effect heeft voor onze gemeente. Over de uitkomsten van de meicirculaire wordt u voor behandeling van de voorjaarsnota middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd. De prijsgevoelige budgetten zullen in de begroting 2025 in principe niet worden geïndexeerd met de prijsindexatie zoals opgenomen in de circulaire van het gemeentefonds. Vanuit de algemene uitkering wordt normaal gesproken een bedrag gelabeld om de prijsgevoelige budgetten te kunnen indexeren, zodat deze op peil blijven om de prijsstijgingen in de markt op te kunnen vangen. Echter, gelet op de druk op de financiële positie, doen we dit niet automatisch, maar wordt per budget maatwerk verricht om te kijken of indexeren onvermijdelijk is.

De huidige CAO Gemeenten loopt af op 31 maart 2025. Voor de loonstijging houden we de loonindexering (loonvoet sector overheid) aan. Voor de begrotingsopstelling verwachten we daarin geen wijzigingen omdat de Cao-onderhandelingen voor de nieuwe CAO gepland staan voor november 2024. Los van de CAO-ontwikkelingen gaan we zoals gebruikelijk uit van een kostenstijging van 0,5% voor periodiekverhogingen.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen (GR-en) zijn volgens de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) verplicht om 12 weken voor vaststelling door het Algemeen Bestuur van een GR, de ontwerpbegroting voor het volgende kalenderjaar voor zienswijzen naar de gemeenteraden te sturen. Dit betekent dat u deze ontwerpbegrotingen in de loop van april ontvangt. In het saldo van de voorjaarsnota is voor de GR-en op basis van de ontwerpbegroting de wijziging van de gemeentelijke bijdrage aan de GR verwerkt. Vanuit de wethouders Financiën van de gemeente Heusden en Dongen is aan meerdere GR-en een brief gestuurd met de oproep om extra kritisch te zijn op de uitgaven, terughoudend te zijn bij het formuleren van nieuwe beleidsvoornemens of een heroverweging van gemaakte keuzes zodat de lasten niet toenemen.

¹ Voorjaarsnota rijk 2024, pg 28, loon- en prijsontwikkeling

Tarieven

Onze gemeente zit qua lokale woonlasten nog steeds bij de goedkopere gemeenten zoals blijkt uit de COELO-atlas die in 2024 is verschenen. In de atlas staat Heusden op plaats 76 (2023: plaats 50; woonlasten meerpersoonshuishouden) van gemeenten met de laagste lokale lasten voor een meerpersoonshuishouden. Het streven is om de lokale lasten voor onze inwoners en ondernemers laag te houden.

OZB

In deze bestuursperiode is afgesproken om de OZB alleen te verhogen met de jaarlijkse inflatiecorrectie. Dit streven hebben we nog steeds. Door areaaltoename zullen we de inkomsten uit de OZB zien stijgen.

Rioolrechten en Afvalstoffenheffing

Bij bepaling van de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de rioolrechten hanteren we 'kostendekkend' als uitgangspunt. Bij de berekening van de tarieven voor de rioolheffing vormt het in 2022 vastgestelde Waterplan 2023-2027 en wordt rekening gehouden met de 'spaarvariant'. Voor de langere termijnperiode laat deze een stijging zien. Met betrekking tot het tarief voor rioolheffing wordt bekeken wat de meest geschikte heffingsmaatstaf voor Heusden is. Mogelijk dat dit in 2025 tot een andere tariefstelling gaat leiden.

Als gevolg van de wijziging in inzameling van oud papier en PMD, is voor de afvalstoffenheffing tot en met 2026 een onttrekking uit de afvalvoorziening begroot. De gedachte hierbij is om de tariefstijging als gevolg van de gewijzigde manier van inzamelen, geleidelijk te laten verlopen naar een kostendekkend tarief over drie jaar (vanaf 2024). In 2024 zijn daartoe zowel het vastrecht als de variabele tarieven al verhoogd. De tarieven op de milieustraat zijn niet verhoogd. De financiële effecten van de gewijzigde inzameling vanaf begin 2024 zijn op het moment van opstellen van de voorjaarsnota nog niet voldoende inzichtelijk om daar conclusies uit te kunnen trekken. Bij het opstellen van de begroting 2025 zal worden bekeken of en welke aanpassing van het tarief noodzakelijk is om in drie jaar (vanaf 2024) toe te groeien naar een kostendekkend tarief.

Overige ontwikkelingen / Risico's

In 2024 hopen we binnenkort een nieuw kabinet te hebben. Vanuit het gemeenteperspectief bekeken zijn we vooral benieuwd hoe het nieuwe kabinet aankijkt tegen de problematiek die bij gemeenten speelt. Financieel gezien is daarin de ontwikkeling van het gemeentefonds een belangrijke onzekere factor. Ondanks de tegemoetkomingen van het demissionair kabinet is er nog steeds een forse daling van de algemene uitkering vanaf 2026 zichtbaar. Dit maakt het noodzakelijk om een ombuigingstraject te starten om het negatieve begrotingssaldo om te buigen naar een meerjarig positief saldo. Het uitgangspunt is nog steeds om de ombuigingen in de begroting 2026 te verwerken. De onverwachte extra korting in 2025 kan echter de noodzaak creëren om ook in 2025 al maatregelen te nemen. De VNG blijft de lobby inzetten om ook de verdere daling van het gemeentefonds en daarmee de algemene uitkering van tafel te krijgen. Dit zal echter met het nieuwe kabinet gebeuren. Op basis van de meicirculaire kunnen we de effecten van de rijksvoorjaarsnota voor onze begroting berekenen. Dan wordt ook duidelijk hoe, naast het effect van de opschalingskorting, het effect van de nieuwe financieringssystematiek gaat zijn en of het voldoende is om de loon- en prijsstijgingen op te vangen.

De onrust op het wereldtoneel kunnen in 2024 ook verder hun impact hebben op de gemeentelijke begroting. De afgelopen jaren heeft die onrust geleid tot flinke loon- en prijsstijgingen. Op dit moment lijkt het op het vlak van loon- en prijsstijgingen relatief rustig, maar het verleden heeft ook aangetoond dat het snel kan veranderen. Het (demissionair) kabinet verwacht een gematigde economische groei de komende jaren waarbij de grootste prijsstijgingen nu achter de rug lijken.

In deze voorjaarsnota benoemen we ook meerdere ambities, die niet doorvertaald zijn in het financieel perspectief. Het risico bestaat dat voor de daadwerkelijke uitvoering de financiële ruimte niet toereikend is. Een negatief begrotingssaldo noodzaakt ons om te zoeken naar mogelijkheden waarin we kunnen besparen binnen de huidige beleidsuitvoering om ruimte creëren voor nieuw beleid. Dit maakt onderdeel uit van het ombuigingstraject waar we voor aan de lat staan. In de keuzes die hier aan ten grondslag liggen en welke risico's we daarbij zien zullen we u meenemen.

De hoop is dat het nieuwe kabinet nog verdere maatregelen neemt waardoor de financiële situatie van gemeenten verder verbeterd. De verwachting is echter dat duidelijkheid daarover nog enige tijd op zich zal laten wachten.

Gezien het financieel perspectief hebben we ook de keuze gemaakt om geen formatieve voorstellen in deze voorjaarsnota 2024 te verwerken. Bij de ambities ziet u er wel een aantal terug, maar op meerdere vlakken binnen de organisatie is behoefte aan extra capaciteit, bijvoorbeeld voor de uitvoering van de WOO, bij Belastingen of personeelszaken. We maken nu echter de keuze om dit intern op te vangen. Dit betekent een verhoogd risico op overschrijdingen bij personeelsbudgetten.

Op een aantal onderdelen zien we specifieke risico's. Zo staan de tarieven binnen het sociaal domein onder druk. Voor de tarieven van Hulp bij Huishouden hebben we daarom een bedrag opgenomen bij de bestedingsvoorstellen, maar mogelijk loopt dit nog verder op. Daarnaast zien we dat de verwachte besparing op de regionale jeugdzorgkosten als gevolg van ons Jeugd- en gezinsteam achterloopt ten opzichte van de besparing in de begroting. Ten aanzien van de ontwikkeling van de kosten van WMO komt het Rijk met een nieuwe indexeringsmethodiek specifiek voor de WMO-kosten, omdat deze een andere ontwikkeling volgen dan de bbp-systematiek die vanaf 2024 gaat gelden.

Hoewel het op dit moment rustig lijkt op het vlak van loon- en prijsstijgingen verwachten we voor het GOL ook nog meerkosten. Hoe hoog deze gaan zijn is nog niet duidelijk. Wel is al in de begroting een extra onttrekking van € 10 mln, naast de eerder beschikbaar gestelde € 10,96 mln, geraamd. Of dat voldoende is zal moeten blijken.